

Britains militære motorcykler

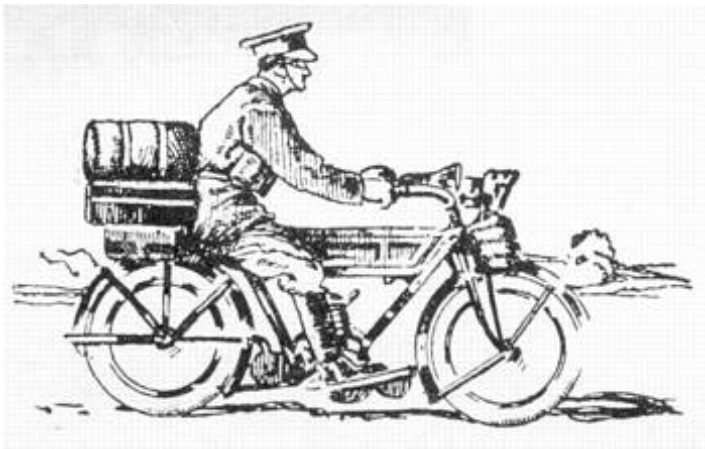
Indledning

Blandt danske samlere af militære legetøjsfigurer forbindes motorcykler nok oftest med modellerne fra Lineol eller Elastolin, idet de blev solgt i stort tal her i landet. Mindre kendt er de typer, som det engelske firma Britains fremstillede. Denne artikel beskriver de forskellige typer, som var en del af Britains omfattende sortiment.

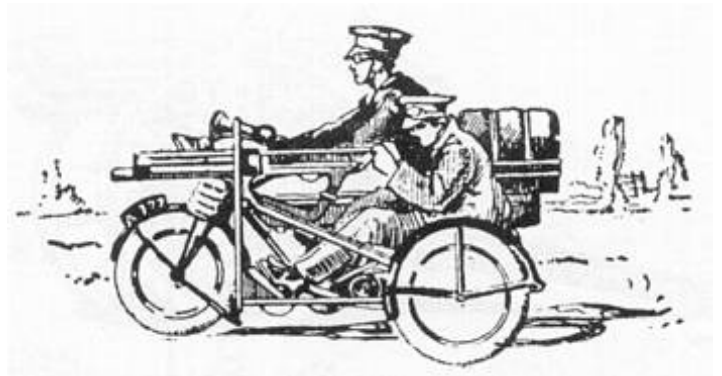
De tidligste modeller (1920-udgaven)

Allerede i 1917 annoncerede Britains to sæt, som indeholdt motorcykler; på dette tidspunkt optrådte de alene i kataloget under overskriften "IN COURSE OF PREPARATION. Delayed owing to the War."

I 1920 kom sættene så endelig på markedet.

*Katalognummer 200:
Motorcycle Dispatch Riders.*

*Katalognummer 199:
Motor Machine Gun Corps*

Sæt 199 indeholdt tre sidevognsmaskiner, mens sæt 200 indeholdt 4 solomotorcykler. Frem til 1938 forblev sættene uændrede, idet dog bemalningen blev ændret hen over perioden.

Jeg kender til følgende bemalingsvarianter:

Motorcykler Figurer

1. Bruneret [1](#)) Lys brun uniformsjakke, sandfarvede bukser, olivengrøn livrem og viklers, rødbrune støvler. Maskingeværskytten i sidevognen havde samme farve (lys brun) på bukser og uniformsjakke.
2. Bruneret Som 1., men bukser i samme farve som uniformsjakken; sorte støvler.
3. Khaki [2](#)) Khakifarvet uniform, sorte støvler, lys brun livrem og viklers.
4. Mørk grøn Som 3.

To eksemplarer af 1920-modellen. Fra venstre: katalognummer 200 og 199.

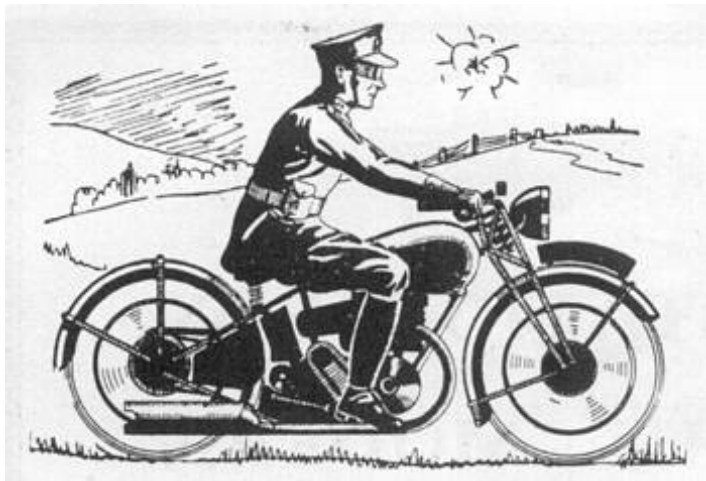
Figureerne er i bemalingsvariant 3.

Bemærk motorcyklisternes motorbriller. Maskingeværskyttens motorbriller føres om huen.

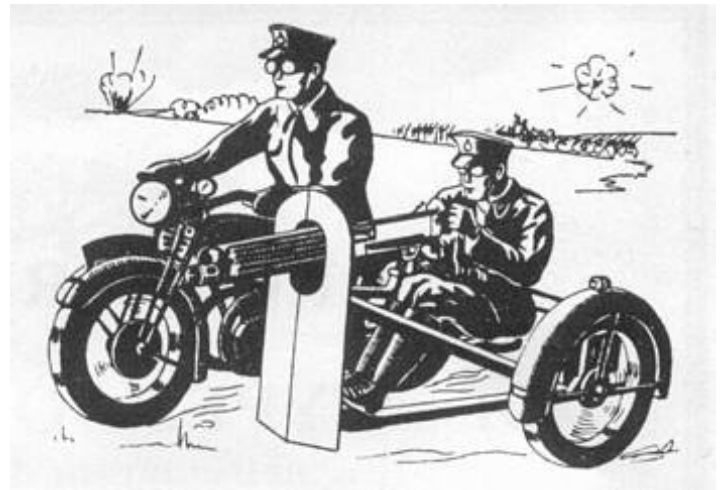
Figureerne er fra midten af 1930'erne.

De senere modeller (1939-udgaven)

I New Lines 1939 (foromtale af næste års nyheder) introduceredes så en modernisering af de to tidligere sæt "... on up-to-date motorcycles with revolving wheels".

*Katalognummer 1791: Dispatch Riders,
Motor Cyclists (Royal Corps of Signals)*

*Katalognummer 1793:
Motor Machine Gun Corps.*

Katalognummer 1791 bestod af 4 motorcyklister, mens 1793 kun indeholdt en enkelt motorcykel med sidevogn. Maskingeværskytten var fortsat af den gamle model, skønt han nu fremtræder for stor i forhold til motorcyklisten.

Til trods for, at Motor Machine Gun Corps blev nedlagt efter Første Verdenskrig, så fastholdt Britains stadig betegnelsen frem til 1941, hvor produktionen blev indstillet på grund af krigen. Efter krigen genopstod alene sæt 1791. Fra 1960 til 1966 blev indholdet dog ændret til tre motorordonnanser samt en marcherende officer i battledress.

En motorordonnans indgik yderligere i

- Katalognummer 1907: Staff Officers, Service Dress, Mounted and on Foot, with Dispatch Rider,

som blev produceret i 1940-41. Figuren var identisk med 1791, dog uden de blå og hvide armbind, der identificerer en signalmand i tjeneste [3](#)). Efter krigen optræder sættet i kataloget fra 1948 til 1959. Motorordonnansen var nu udrustet med armbind.

En motorordonnans fra Royal Air Force blev også lavet. Figuren var en del af

- Katalognummer 2011: Royal Air Force Display Box. Containing Officers, Pilots, Flight Sergeants, WRAF, Dispatch Rider, Aircraftmen, and Royal Air Force Regiment with Officer and Bren-Gunner.

Motorcykler produceret før og efter krigen er lidt forskellige. Førkrigsudgavens hjul er monteret på for- og baggafler ved hjælp af en lille "split", mens efterkrigsudgavens hjul var støbt med en spids på hver side af navet, således at hjulene passer ind i motorcyklens for- og baggafler. Tidlige efterkrigsmodeller kan stamme fra førkrigsudgaven af formene.

Førkrigsudgaverne af 1939-modellen.

Fra venstre: katalognummer 1791, 1793 og 1907.

Figureerne er i bemalingsvariant 2.

Bemærk, at også sidevognsmaskinen har bevægeligt hjul.

Jeg kender til følgende militære bemalingsvarianter:

Motorcykler Figurer

1. Mørk grøn Khakifarvet uniform, rødbrune støvler og motorhandsker.
[4](#) Med blå-hvide armbind (1791); uden armbind (1907).
2. Khaki Som 1. Motorcyklistens uniform er malet i samme farve som motorcyklen. Figuren i sidevognen har en lysere khakifarvet uniform.
3. Khaki Uniformen er malet i samme farve som motorcyklen; mørkebrune støvler og motorhandsker. Med blå-hvide armbind.
4. Mørk grøn Som 3.
5. Khaki Royal Air Force. Flyverblå uniform; mørkebrune støvler og kravehandsker.
6. Mørk grøn Som 5.

Efterkrigsudgaven af 1939-modellen:

Fra venstre: katalognummer 1791 samt 2011. Figurerne er i bemalingsvariant 3 henholdsvis 5.

Hjulene på den venstre motorcykel er monteret på samme måde som førkrigsudgaven.

Legetøjet sammenlignet med virkelighedens motorcykler

Et bud på en typebestemmelse

Et oplagt forbillede for 1920-udgaven kan have været den Vickers-Clyno motorcykel med maskingevær i sidevognen, som blev brugt af den engelske hær under Første Verdenskrig. Motorcykelfabrikken Clyno leverede maskinen og sidevognen, mens maskingeværet er Model Vickers. Men der er dog ikke tale om en model, der i et og alt svarer til forbilledet.

Sandsynligvis er der blot tale om, at legetøjet skal forestille en samtidig motorcykel. Clyno-motorcyklen havde to cylindre placeret i et V, mens Britains-udgaven kun har en enkelt lodretstående cylinder. Andre muligheder er også motorcykler fra fabrikkerne Enfield, Douglas, Triumph og BSA. Enhver kan være salig i sin tro ...

1939-udgaven ligner tilsvarende en samtidig motorcykel. I 1930'erne leverede flere engelske fabrikker motorcykler til den engelske hær, så der er flere mulige forbilleder.

Legetøjet kan ligne BSA M20 (fra 1938), men den kan også ligne maskiner fra blandt andet Norton, Triumph, Ariel og Velocette. Så vidt vides var der dog ingen af virkelighedens engelske motorcykler, der havde dobbelte udstødningsrør. Også her har man som samler frit valg med hensyn til forbillede.

Motorcykler i den engelske hær

Solomotorcyklerne er anvendelige til mange formål, idet motorordnansen indgik i næsten alle slags enheder. Sidevognsmaskinerne derimod er lidt mere specielle.

Første Verdenskrig

I december 1914 oprettedes enheden *Motor Machine Gun Service* (MMGS), bestående af seks batterier. Hvert batteri bestod af seks maskingeværer, 18 sidevognsmaskiner (inklusive reservemaskiner og maskiner beregnet til transport af ammunition), en sidevognsmaskine til batterichefen, otte solomotorcykler (sædvanligvis Triumph) samt to-tre lette lastvogne. Senere blev MMGS overført til *Mobile Section, Machine Gun Corps* (MGC). MGC blev oprettet i oktober 1915 og nedlagt i 1923.

I kraft af motorcyklerne var maskingeværene meget bevægelige og kunne hurtigt sættes ind på truede afsnit af fronten. Maskingeværet kunne monteres rettet fremad eller bagud, alt efter hvad situationen krævede. Det var

ikke velegnet til at skyde under bevægelse, men skød glimrende fra sidevognen, når den holdt stille. Maskingeværet var aftageligt og kunne placeres i sin sædvanlige feltaffutage.

Stagningen på Vestfronten gjorde dog, at de mobile maskingeværer først sent i krigen rigtig kom til deres ret. Under den tyske offensiv i marts 1918 var der virkelig brug for hurtigt at stabilisere områder, som var truet af den tyske fremrykning, hvilket batterierne fra MGC løste på glimrende vis. Under den allierede fremrykning "de sidste 100 dage" - fra september til november 1918 kom motorcyklisterne i samarbejde med øvrige let bevægelige enheder (cyklister og rytteri) helt til deres ret, og man i det små så ting, der gav en forsmag på lynkrigens taktik.

Mellemkrigstiden og Anden Verdenskrig

I 1930'erne forudså Krigsministeriet, at der på et tidspunkt skulle oprettes et antal motoriserede infanteridivisioner og det blev besluttet at omdanne seks bataljoner fra Territorial Army til motorcyklistbataljoner (opklaringsbataljoner). Blandt andet *4th* og *8th Battalion Royal Northumberland Fusiliers* (RNF) samt *1st Battalion Queen Victoria's Rifles* blev omskolet til motorcykler. De tre bataljoner [5](#) kom i kamp i Frankrig i 1940; de to RNF bataljoner sammen med deres motorcykler. Mest kendt er nok 4 RNF, opklaringsbataljon i *50th (Northumbrian) Division*, der deltog i det engelske modangreb ved Arras.

Både solomotorcyklerne og sidevognsmaskinerne var af typen Norton 'Big 4'; maskingeværerne var ikke som vist på Britains-udgaven af typen Vickers, men derimod med en let maskingevær af typen Bren Gun.

Organisationsplanen for en motorcyklistbataljon (*Motor Cycle Reconnaissance Battalion, War Establishment II/1931/12D/1, November 1939*) så således ud:

Bataljonsstab

6 Motorcykel, solo

1 Stabsvogn

2 Lastvogn, let (8 cwt)

2 Lastvogn, let (15 cwt)

Stabskompagni

1 Motorcykel, solo

1 Lastvogn, let (8 cwt)

Signaldeling

5 Motorcykel, solo

4 Lastvogn, let (8 cwt) med radio

2 Lastvogn, let (15 cwt)

Forsyningsdeling

1 Motorcykel, solo

2 Lastvogn, let (8 cwt)

5 Lastvogn, let (15 cwt)

9 Lastvogn, middeltung (30 cwt)

A, B og C Kompagni, hver med

Stabsdeling

4 Motorcykel, solo

5 Lastvogn, let (8 cwt), heraf 4 med radio

Forsyningsdeling

4 Lastvogn, let (15 cwt)

Tre delinger, hver med

2 Motorcykel, solo

1 Motorcykel, sidevogn

1 Lastvogn, let (15 cwt) (2" morter)

Tre motorcykelsektioner, hver med

3 Motorcykel, sidevogn

8 Mand

6 Geværer

2 Revolvere

1 Let maskingevær

1. Opklaringsdeling

2 Spejdervogne

1 Lastvogn, let (15 cwt)

Tre spejdersektioner, hver med

2 Spejdervogne (let maskingevær)

1 Spejdervogn (panserværnsgevær)

2. Opklaringsdeling (som 1.)

De lette og middeltunge lastvogne er typebestemt ved betegnelsen i cwt (= hundredweight, der svarer til 112 engelske pund), som brugtes om samtidens militære køretøjer. 8 og 15 cwt typerne svar i princippet til dem, der i efterkrigstidens danske hær blev betegnet som "trucks", mens 30 cwt svarer til en "lorry".

Spejdervognene skulle være af typen Daimler "Dingo". Ikke alle motorcyklistbataljoner blev udrustet med spejdervogne, da leverancerne ikke kunne følge med behovet. Specielt de enheder, som ikke kom til Frankrig, måtte derfor klare sig som de bedst kunne.

Drivmidler førtes i dunke [6](#) på en lastvogn, let (15 cwt) i stabskompagniets forsyningsdeling samt på en lastvogn, let (15 cwt) i kompagniernes stabsdelinger. Ammunition førtes på en lastvogn, middeltung (30 cwt) i stabskompagniets forsyningsdeling samt på en lastvogn, let (15 cwt) i kompagniernes stabsdelinger.

Ved genopstillingen af hæren efter tilbagetrækningen fra Dunquerque forsøgte man sig i starten med forskellige former for enheder udrustet med motorcykler med sidevogne, men mod slutningen af 1940 opgav englænderne ideen helt.

Afslutning

Med dagens priser på Britains figurer og deres relative sjældenhed, så vil det nok ikke være muligt at samle større enheder bestående af motorcykler, hvis figurerne overhovedet kan skaffes til veje.

Selv har jeg valgt at have de viste modeller i min samling, fordi jeg finder dem interessante som legetøj og ikke mindst fordi de viser noget af det mere specielle materiel, som indgik i den engelske hær.

Et alternativ til originale figurer er naturligvis nogle af de forskellige afstøbninger, der findes på markedet. Det smager lidt af fugl, men det er nu ikke "the real thing"!

Kilder

Om Britains figurer

1. *Britains Katalog, cirka 1932*. Genoptryk.
2. *Britains New Lines 1939*. Genoptryk.
3. *Armies of the World, Britains Ltd. Lead Soldiers 1925 - 1941* af Joe Wallis, Privat udgivelse, 1993, ISBN 0-9605950-2-3.
4. *Regiments of all Nations, Britains Ltd. Lead Soldiers 1946-66* af Joe Wallis, Privat udgivelse, 1981, ISBN 0-9605950-0-7.
5. *The Great Book on Britains - 100 Years of Britains Toy Soldiers* af James Opie, New Cavendish Books, London 1993, ISBN 1-872727-32-8.
6. *Military Motorcycles 1920-1966 (Britains Ltd. Profiles)* af Steve Sommers, Old Toy Soldier Newsletter, Nr. 4, 13. årgang (August/September 1989).

Øvrige kilder

Bataljonen i alt:

Personel:

24 officerer, 9 officianter, 27 sergenter og 575 mand.

Håndvåben:

176 revolvere, 399 geværer, 23 panserværnsgeværer, 48 lette maskingeværer, 9 2" morterer samt 22 signalpistoler.

8. *Military Transport of World War I* af C. Ellis, Blandford Press Ltd., 1970, ISBN 07137-0701-1.
9. *War Cars - British Armoured Cars in the First World War* af David Fletcher, Her Majesty's Stationary Office, 1987, ISBN 0-11-290439-4.
10. *Historic Military Vehicles Directory* af Bart Vanderveen, After The Battle, 1989, ISBN 0900913-57-6.
11. *British Army Uniforms & Insignia* af Brian L. Davis, Arms & Armour Press, 1983, ISBN 0-85368-609-2.
12. *British Reconnaissance units in WW2* af Mike Taylor, Practical Wargamer, Autumn 1987.
13. *Can a Jerry be a Merry?* af Arthur North, Airfix Magazine, February 1982.

Per Finsted

Noter

- 1) *Metallet er ikke malet, men behandlet så det ikke oxyderer. Motorcyklen fremtræder derfor grålig, med et metalagtigt skær.*
- 2) *Khakifarven er ikke en entydig betegnelse, farven kan variere - fra det brunlige over mod det mere olivengrønne.*
- 3) *Armbindene blev indført under Første Verdenskrig, således at signalpersonel (her specielt motorordonnanser) let kunne identificeres.*
- 4) *Bemalingsvariant 1. og 2. er førkrigsudgaverne.*
- 5) *De øvrige tre motorcyklistbataljoner forblev i England. Blandt de tre var 5th Battalion The Loyal North Lancashire Regiment. (The Loyal North Lancashire Regiment af Stephen Bull, Tempus Publishing Limited, 2002, ISBN 0-7524-2489-0)*
- 6) *Englænderne havde endnu ikke oplevet "jerrycan'en" og brugte blikdunke, som kunne indeholde godt 18 liter (4 gallons). Dunkene var skrøbelige (de blev passende kaldt "flimsies") og uhåndterbare; endvidere var tale om engangsemballage. Efter at have oplevet fordelene ved den tyske kanister, som hurtigt blev døbt "jerrycan" (= Jerry var de engelske soldaters kælenavn for tyskere) blev det hurtigt besluttet at skifte model. Engelsk og amerikansk producerede dunke har dog en anden - og ikke så tætsluttende - lukkemekanisme, som den tyske model. (Kilde 12)*